

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Ḥamishah ḥumshe Torah

‘im 3 targumim ... pe. Rashi, u-ferush Rashbam u-ferush Mikhlal yofi min
R. Shelomoh ben Melekh u-ferush Be’er reḥovot ‘al diḳduḳe Rashi ...
ve-Sefer ha-Ḥinukh me-Rabenu Aharon ha-Levi be-sof kol ḥeleḳ

Sefer Shemot

Shelomoh ben Yitshaḳ

Frankfurt de-Oder, 544 [1783 oder 1784]

ן

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10060

את כל הדברים אשר דבר יהוה אל משה
 ויעש האתת לעיני העם : לא ויאמן העם
 וישמעו כי פקד יהוה את בני ישראל
 וכן ראה את ענינם ויקרו וישתחוו :
 א ואחר באו משה ואהרן ויאמרו אל
 פרעה כה אמר יהוה אלהי ישראל שלח
 את בני ישראל ויהנו לי במדבר : ב ויאמר
 פרעה מי יהוה אשר אשמע בקלו לשלח
 את ישראל לא ידעתו את יהוה וגם את
 ישראל לא אשלח : ג ויאמרו אלהי
 העברים נקרא עלינו גלכה לא דרך שלשת
 ימים במדבר ונזבחה ליהוה אלהינו פן
 יפגענו בדבר או בקרב : ד ויאמר אלהם
 מלך מצרים למה משה ואהרן תפריעו את
 העם מפעשיו לכו לסבלתיכם : ה ויאמר
 פרעה הן רבים עמה עם הארץ והשבחתם
 אתם מסבלתם : ו ויצו פרעה בניו ההוא
 את הנגשים בעם ואת שטריו לאמר :
 ז לא תאספון לתר תבן לעם ללכך
 הלבנים בתמול שלשם הם ילכו וקיששו
 להם תבן : ח ואת מתכנת הלבנים אשר
 הם עשים תמול שלשם תשימו עליהם לא

שביעי
ה

תגרעו

אתה לעיני עמא : לא והימין עמא
 ושמעו ארי דכיר יי ית בני ישראל וארי
 גלי קדמוהי שילכוהון וכרעו וסנידו :
 א ובתר כן עלו משה ואהרן ויאמרו
 לפרעה כדנן אמר יי אלהא דישראל שלח
 ית בני ישראל ויהנו קדמי במדברא : ב ויאמר
 פרעה שמא בני לא אתגלו לי די אקבל
 למימריה לשלחא ית ישראל לא אתגלי
 לי שמא בני ואף ית ישראל לא אשלח :
 ג ויאמרו אלהא דיהודאי איתגלי עלנא
 נזיר בשן מהלך תלתא יומין במדברא
 ונרפח קדמי אלהנא דילמא יערעננא
 במות או בקטול : ד ויאמר להון מלכא
 דמצרים למא משה ואהרן תבטלון ית עמא
 מעיבדתהון אזילו לפולחנכון : ה ויאמר
 פרעה הא סניאין כען עמא דארץ
 ותבטלון יתהון מפולחנהון : ו ופקיד
 פרעה ביומא ההוא ית שלטוני עמא וית
 סרכוהי למימר : ז לא תוספון למיתן
 תיבנא לעמא למרמי לבנין כמאיתמלו
 ומדקדמוהי אינון יזולון ויגבון להון תיבנא :
 ח וית סכום לבניא די אינון עבדין
 מאיתמלי ומדקדמוהי תמנון עליהון לא

אלהנא

רשי

(א) וזקלופ תרגם דוויס על דס החילה : (א) ואחר באו משה ואהרן וכו' . אבל חוקים נשנוטו' ה' ואחר ששכחתי את
 ששטתו כולם קודם שהגיעו לפלסטין למי שיראו ללכת (ש"ד) וכו' וכדכרתי להם ונגזר חסם לכדורם לא יסו החושים לאחוריהם :
 (ג) פן יפגענו . קן יפגעו היו צריכים לומר אלה שאלקו כבוד למלכות בנייהם וז' לשון חקרה וזו' הוא : (ד) תפריעו את רועם
 בבושעשיו . תכדילו ותרטיקו אותם מנולאתם שזומעין לכס וסוכרים לכותקן המלכא . וכן (משל"ד) כרעהו אל תעבור כן
 כפקי

תגרעו ממנו כי נרפים הם על-כן הם
 צעקים לאמר נלכה נזבחה לאלהינו :
 ט תכבד העבדה על האנשים ויעשרבה
 ואל-ישעו בדברי-שקר : י ויצא אנשי
 העם ושטריו נאמרו אל-העם לאמר כה
 אמר פרעה אינני נתן לכם תבן : יא אתם
 לכו קחו לכם תבן מאשר תמצאו כי אין
 נגרע מעבדתכם דבר : יב ופיץ העם בכל-
 ארץ מצרים לקשש קש לתבן : יג והנגשים
 אצים לאמר כלו מעשיכם דבר-יום ביום
 כאשר בתיות התבן : יד ויכו שטריו בני
 ישראל אשר-שמו עליהם נגשי פרעה
 לאמר מדוע לא כליחם תקכם ללבן בתמור
 שלשם נס-תמול נס-היום : טו ויבאו
 שטריו בני ישראל ויצעקו אל-פרעה לאמר
 למה תעשה כה לעבדיך : טז תבן אין
 נתן לעבדיך ולבנים אמרים לנו עשו והנה
 עבדיך מכים וחטאת עמך : יז ויאמר
 נרפים אתם נרפים על-כן אתם אמרים נלכה
 נזבחה ליהוה : יח ועתה לכו עבדו ותבן
 לא-ינתן לכם ותכן לבנים תתנו : יט ויראו
 שטריו

אלהנא : ט תתיקר פולחנא על-נבריא
 ונתעסקון ביה ולא-יתעסקון בפתגמין-
 בטילין : י ונפקו שילטוני עמא וסרכוהי
 ואמרו לעמא למימר בדנן אמר פרעה
 לית אנא יתיב לכון תיבנא : יא אתון
 אזילו סבו לכון תיבנא מאתר דתשבתון
 אני לא-איתמנע מפולחנכון מדעם :
 יב ואיתבדר עמא בכל-ארעא דמצרים
 לגבבא גילי לתיבנא : יג ושילטונא
 דחקין למימר אשלימו עיבדתכון פיתנס-
 יום ביומיה כמא דהויתון עבדין-כד-
 מתיהב-לכון תיבנא יד ולקו סרכי בני ישראל
 די מניאו עליהון שלטוני פרעה למימר מה-
 דין לא אשלימתון נזבחתון למרמי לבנין
 כמאיתמלי ומדקדמוהי אף-תמלי אף-יומא
 דין : טו ואתו סרכי בני ישראל וצחו
 קדם-פרעה למימר למא תעבד דין
 לעבדך : טז תבנא לא מיתיהב לעבדך
 ולבנאי אמרין לנא עיבדו והא עבדך לקן
 וחטאן עליהון עמך : יז ואמר בטלנין אתון
 בטלנין על-כן אתון אמרין גזיל נדבח קדם-
 יי : יח וכען אזילו פלחו ותיבנא לא-

מתיהיב לכון וסכום לבנאי תתנון : יט צחו סרכי בני ישראל יתהון בביש

למימר

רשי

נרפים - המלאכה רכובה כידס ועזובה וזהם נרכים מנזכה רטר"ם כלע"ז : (ט) ואל ישעו בדברי שקר - ואל יהנו וידעו
 תויה בדברי רוח לאמר נלכה נזבחה - ודומה לו (תהלים קיט) אשעה כחקך תמיד - לתועל ולענינה חת רגמין לשועין - ויספר
 ואשתעי - ואל לומר וישעו לטון וישעו אל הכל ואל קין ואל וזכתו לח שעה ולפרש אל ישעו אל יפנו סח"כ היה לו לכתוב ואל ישעו אל דברי
 שקר או לדברי שקר כי כן נורת כלם - (ישעיה יז) ישעה האדם אל עושהו (שם לא) לא ישעה אל קדוש ישראל (שם יז) ולא ישעה אל
 מנזחות - ולא מלאתי שמו של ב"ת סמוכה לאחרים אבל חתר"ל דבור כחתי עפ"ן לדבר בדבר נוסבל לשון שמוס ב"ת כגון לדבר יס כך :
 (כ) וידבר ארים וזהרן כוונה - הולאך הדוכר בו - לדבר כס - ואחריה בדבור יד - אף כחן אל ישעו בדברי שקר אל יהיו בדברים
 בדברי שוא והכאי : (יא) אתם לכו קחו לכם תבן - וזריכים אתם לילך כדויות כי אין נגרע דבר מכל סמוס לבנים שהייתם
 עושים

בן הינו צוחין למימר גזיל גדבא ניקפת חגא קדם אלהא : ט חתקוף פולחנא עלוי גיבויא ויהעסקון בה וליא
 יתבטצו על מילי שקרא : י ונפקו שולטני עמא וסרכו ונאמרו לעמא בדנא אמר וגוי : יא אחרן אזילר
 סכו לכון תיבנא מן אחר דתשבתון ארום לא מתקנע כופר להנכון מדעם : יב ואיתבדר עמא וגוי :
 יג ושולטניא בתקון וגוי היקמא בהויתון עכדון פד הנה יהיב לכון תיבנא : יד ולקו סרכי בני ישראל דמנו
 עליהון שולטני פרעה למישר למא דין לא אשלבמתיו ויבכתון למרמי לבניו הי כמאיתמלי ויהי כמקדמאי ארף
 איתמלי ארף יומא דין : טו ואחר סרכי וגוי : טז הבנא לא וגוי והא עכדך לקנו ותויבמתיו דעמד תקפא
 ובלקא : יז ואמר בטלגין אחרו בטלגין בגין מן אחרו אמרין גזיל גדבא ניקפת חגא קדם אלהא : יח וכרון
 אזילו וגוי : יט ותמון סרכי בני ישראל יתהון בבייש במימר לא תקנעון מלכניון דתתם יום ביומיה :

וארעו

רשי

עושים ליום כהיות התבנותך לכן מוזקן מכות המלך . (יב) לקיש קש לחבן . לאסוף אסופה ללקוש לקט לזרד תכן הטוע .
 קש . לשון לקוט על שם מדבר התפוז הוא ונרד לקוטו קרוי קש כשאר מקומות : (יג) אצים . דומקים : דבר יום ביומו .
 חשבון של כל יום כלו ביומו כאשר עשיתם כהיות התבנות מוכן . (יד) ויכו שוטרי בני ישראל . השוטרים ישראל היו וחמסם על מכההם
 וזכאותן שוטרים להיות סבדרין ואללמן הרוח אשר על משה והגשם עליהם של אספה לי שבעים איש וזקני ישראל מאותן שידעת הטובה
 שעשו במצרים כי הם זקני העם ושוטרי : ויכו שוטרי בני ישראל אשר שמו עליהם נוגשי פרעה . אותם לשוטרים עליהם לאמר
 מדוע וגו' . למה ויכו טהיו אופרים להם מדוע לא כליתם גם תמול גם היום חק הקצוב עליכם ללכון כתימול השלישי שהיו יום שלפני אתמול
 וכוא היה כהיות התבנותן להם : ויכו . לשון ויפגעו וכוז מיד אחרים הנגשים הכוס : (יז) ולבנים אומרים לנו עשו .
 הנגשים אומרים עשו לנו לבנים כמותן הראשון : וחטאת עמך . אלהיו נקוד פתח הייתי אומר שהוא דבוק ודבר זה חטאת עמך הוא
 עכשיו שהא קמץ שם דבר הוא וקד פירושו ודבר זה מביא חטאת על עוון כללו כתוב וחטאת לעמך (כד) כמו (רותא) ככאה בית לחם
 שהוא כמו לבית לחם וכן הרכה : (יח) ותבן לבנים : חשבון הלבנים וכן (מלכים ב יב) את הכסף המתוכן המנוי כמו שאמר בענין (שם)
 ויזרנו וימנו את הכסף : (יט) ויראו שוטרי בני

באר רחובות דקדוקי רשי

עלת על (אוס ווילנדיוא באטידונג) : (כב) אין כותרת רשי לחלק בנוף השורש שהרי בן לענין פנות (קערין) וכן לענין דבור
 (רידן) כשינסה הוא השורש שנה אלה רנה לחלק בענין פירושה המלה והיינו כאשר שורש שנה מדובק לזולת אל או לשימוש המל"ד הרי
 ענינו לשון פנות (קערין) חכל כאשר שורש שנה מדובק לשמש הבית הרי הוא ענין דבור (רידן) וכלקח מלשון התרגום דמפרש למשל
 ולשנייה ולשעון ויספר ואשתני (רידן) : (כג) רש"י ינודיעך הזה מלת ויכו הדגש שטוך הכ"ף יורה חסרון טו אות ראשונה מן
 השורש ושרשו נכה וכלו כתיב בתלמודו ונגהר על משקל ונענינו שקבלו פעולת ההכאה עליה חמנעי וזה שכוון רש"י
 במה דכתב הוכו עיד אחרים הנגשים הכוס : (כד) מה שכתב רש"י עכשיו שהוא קמץ הוא שם דבר אין רלונו
 לומר

רשב"ם

(ח) עזכת . תשבון : כי נרמס הם . ויכולים לעשות יותר : (ט) ישעו : איסור אכ"ט כל"ו . כמו ישע אל הכל : ולא
 ישנו עוד אל המזכות . (יא) כיאין נגרע . קמץ נרועה . לשון פעול . ואילו היה פתח ה"ל לשבכר . וכן כשגב קמץ חכל כשגב
 פתח לשבכר . ואילו היה לשבכר היה לו לכתוב כי לא נגרע : (יג) חניס . דומקים וזמחרים . כמו ויחילו המלאכים :
 (טו) תכן איתן . קמץ אן נתון לנו . חכל נתן פתח לשבכר . טתן הכלל : וחטאת עמך . אס דגשוקמץ הוא כן נרדך לפרשו .
 אנו

מכלל יופי

(ט) (ואל ישעו) . ענין הכתותן . וזרזנו לפרשו ענין פנייה כמו וישע ה'אר הבר : (יב) (ויפיץ) : פועל יוצא וחמפין הוא פרעה שהכריחם לפיץ לקושש קש . ואפטר שדויה פועל עומד וכן בפירוש שמואל י"ג

והראש"ע בתכני ישעו כוונ ירבו כאשר אמר נרפס אסם וכחו . השע ממני שני חני וטעם בדכרי סקר בעבור דכרי סקר שמתחיים אותם משה ואהרן . ואנקלים תרגם ולא יתעסקין : לחבן תחת עין כמו והחמור היה להם לתור :

לקיש קש) . הקש הוא התבנות הדק או העצים הדקים והנמר ממנו לקיש כלומר לקישח הדברים הדקים הבן אז עצים : (יג) (אצים) . ענין מרהירות : (טו) (וחטאת עמך) . נאמר ביה הוא כמו וחטאה בחליף הא הנקבה ברוין והרפות האלף ובא במשקל ייחוס אר התבואה . ובאעם בלשון נקבה כמו מדוע שוכבה העם הזה והוא כנוי לפרעה דרך אן עזס איתם על פרעה מוסר : (יח) (ותכן) . ענין הכונה : (יט) (אורם ברא

שמות ה ו וארא

אונקלוס

למימר לא-תמנעון מלבניכון פתגם-יום
 ביומיה : כ וערעו ית-משה ורת-אפרן
 קיימין לקדמותהון במיפקהון מלות-פרעה :
 כא ואמרו להון יתגלי יי עליכון ויתפרע
 די אבאשתון ית-דיהנא בעיני פרעה ובעיני
 עבדוהי למיתן-חרבא בידהון למקטלנא :
 כב ותב משה קדם יי ואמר יי למא
 אבאשתא לעמא הדין ולמא דנן שלחתי :
 כג ומעידן דלעית לורת-פרעה למלא
 בשמך איתבאש לעמא הדין ושזבא לא-
 שזבא ית-עמד : א ואמר יי למשה בען
 תחוי דאעביד לפרעה ארי בידא תסיפא
 ישל-חינון ובידא תסיפא יתרכינון
 מארציה :

אשטרי בני-ישראל אתם ברע לאמר לא-
 חנרעו מלכניכם דבר-יום ביומו : כ ויפנינו
 את-משה ואת-אפרן נצבים לקראתם
 בצאתם מאת פרעה : כא ויאמרו אלהם
 ירא יהוה עליכם וישפט אשר הבאשתם
 את-דיחננו בעיני פרעה ובעיני עבדיו לתת-
 מפטיר חרב בידם להרגנו : כב וישב משה אל-
 יהוה ויאמר אדני למד הרעתה לעם הזה
 למא זה שלחתי : כג ומאז באתי אל-
 פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה והצל
 לא-הצלת את-עמך : א ויאמר יהוה
 אל-משה עתה תראה אשר אעשה לפרעה
 כי ביד חזקה ישלחם וביד חזקה יגרשם
 מארצו :

קכ"ד . זיק"ח סימן . מע"ד סימן : הפטרת ואלה שמות
 דבר-ידיהוסימן א :

ס ס ס

ס ס ס

ב וימליך יי עס-משה ואמר-ליה אנא
 יי : ג ואיתגליתיל לאברהם
 ליצחק וליעקב באל שדי ושמי יי לא
 אודעית להון : ד ואף אקיימת ית-קיימי
 עמהון למיתן להון ית-ארעא דכנען ית-
 ארע

ג וידבר אלהים אל-משה ויאמר
 אליו אני יהוה : ג ואנא
 אל-אברהם אל-יצחק ואל-יעקב באל
 שדי ושמי יהוה לא גודעתי להם : ד וגם
 הקמתי

רשי

בני ישראל את חבריהם הנדדים עליהם . ברע . ראו אותם כרעה ונרע המולדת אותם . ככככככככ העבודה עליהם לאחור לא חנרעו
 וגו' : (כ) ויפנינו . אלהים מוסיף אל את משה ואת אפרתו . ויבולו דרשו כל נשים ונשים דתן וחברים היו שחמור בהם ולא
 לנשים : (כב) למה הרעות לעם הזה . ואם תחמה וזה אכפת לך וקבל אתי על שלחתי (ש"ר) : (כג) הרע . לשון
 ספיעל הוא הרעה רעה עליהם . ויתגומו אלהים . (כד) : (א) עתה הראה וגו' . (כנהרדין קיא) הרדת על מדותי לא
 באברהם שאמרתי לו . כי ונתקרא לך ויחתי ק חמתי לו העליו לנפול ולא היה חמתי מדותי לפיכך עתה תראה . העשו לפרעה
 תראה ולא העשו למלכו שבעה חוקות כשאלים לארץ : כי ביד חזקה ישלחם . חסנידי חוקה שחוק על כרעה שלחם : וביד חזקה
 יגרשם מארצו . על כהתם של ישראל יגרשם ולא יספיקו לעשות להם נודה . וכן הוא חומר וחוק חסנידי על היום וגו' : חסלת שמות
 (ג) וידבר אלהים אל משה . דבר אתו נשפט על חקפה לדבר ולומר למה הרעותה לעם הזה : ויאמר אליו אני . חסון
 לשלם עכר טוב לנתת להם לפני . ולא לתום שלחתיך כי הם לקיים דברי עדותי לאבות הראשונים . וכלשון הזה
 עש